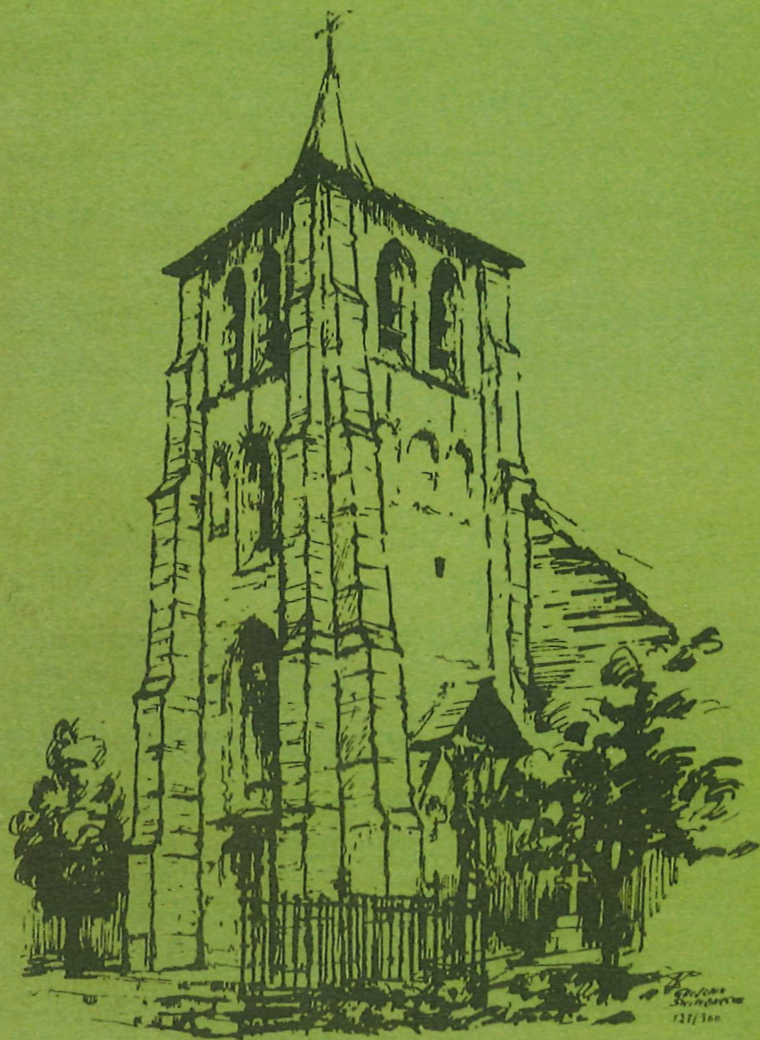

ZILLEGHEM

4 de jaargang nr. |

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

INHOUD

POLLET Jules	Zedelgem tijdens de Dertigjarige oorlog	4
ARNOU Patrick	Oude grafstenen in de Sint-Laurentiuskerk te Zedelgem	18
POLLET Jules	Molens te Zedelgem in 1809	23
CAPPON Géry	De Leeuwmolens te Zedelgem	26
POLLET Jules	Veldwachters te Zedelgem tijdens het Frans Bewind	29
CAPPON Géry	Franse soldaten overvallen te Zedelgem in 1793	34
Kringleven	R.F. Boschvogel: "We zijn een volk van vertellers"	39

1983 - 4DE JAARGANG NR 1

REDAKTIE EN BEHEER:

Willy Peirsegaele	St.-Laurentiusstraat 12	Zedelgem
Géry Cappon	Schattingbeekstraat 3	Zedelgem
Patrick Arnou	B. J. Lievensstraat 2a	Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29	Zedelgem
Jules Pollet	Sint-Elooistraat 16	Zedelgem
Leon Claeys	Ruddervoordsestraat 40	Zedelgem
Jozeף Vandenbroucke	Kon. Albertstraat 2	Veldegem
Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13	Loppem

Lidmaatschap: 200 F

Rek. 001-0771018-41

Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"

Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem"
of uittreksels daarvan, mogen niet
gebruikt noch aangehaald worden
zonder te verwijzen naar dit tijd-
schrift en de auteur.

Verantwoordelijke uitgever:

Willy Peirsegaele St.-Laurentiusstraat 12 Zedelgem

Vriend van jaargang één tot drie,
Waar blijf je toch ? Steek maar eens over !
Vrienden die ik nooit en zie,
Zo'n blinde vriendschap blijft zo pover.

Vertel me wát van jaargang één,
Van Zilleghem in oude tijden,
Van mensen die heel lang geleën
Van deze wereld zijn gescheiden.

Wat stond er weer in jaargang twee ?
Was 't dat niet van de Lepemolen ?
Lag Zilleghem ooit aan de zee ?
En wat had Sooi Rosseel gestolen ?

En wat bracht onlangs jaargang drie
Van Loppem in vervlogen dagen ?
En weet je nog, weet je nog wie
Drank in de "Gouden Leeuw" kwam dragen ?

Vrienden die ik nooit en zie
Zo'n blinde vriendschap blijft zo pover
Vriend van jaargang één tot drie,
Waar blijf je toch ? Steek maar eens over...

ZEDELGEM TIJDENS DE DERTIGJARIGE OORLOG

Jules POLLET

Wanneer het Twaalfjarig Bestand in 1621 was afgelopen, kon Zedelgem ervaren dat het oorlog was. Niet alleen was de Dertigjarige Oorlog aan de gang, ook de Tachtigjarige Oorlog woedde nog steeds. Eerst door de Verdragen van Westfalen in 1648 zou aan beide oorlogen een einde komen.

Uit de parochierekeningen van die jaren vernemen we een en ander over het onheil dat deze oorlog voor Zedelgem meebracht (1).

De eerste voorhanden zijnde rekening loopt van 4 februari 1625 tot 4 augustus 1626. Daaruit vernemen we dat 10 Zedelgemnaars de wacht moeten optrekken op Steenbrugge: een versterkte post op de vaart Brugge - Gent (2). Dit bracht een kost mee van 132 lb. par. "die de prochie heeft betaelt an thien personen die gheleghen hebben opde steen brugghen". Tijdens de Kerstdagen 1625 moeten 10 Zedelgemnaars met paard en wagen deelnemen aan een "convoij naer Damme". Op bevel van graaf Fontaine, bevelhebber der troepen opgesteld tegen het Hollandse leger, moeten 11 Zedelgemse boeren elk een voer hout halen uit Torhout. Aan Loijs Cockeau betaalde de parochie 9 s. 4 gr. "voor dat hij ghevoert heeft eenen ghevanghen met

zijn waeghen ende peerden naer Brugghe ende noch van een dacheure van met een ghevanghen naer Brugghe te gaene". Lucas de Ruddere en Niklaas Storme worden elk 3 s.gr. terugbetaald, die zij hadden voorgeschoten "inde Mauwe als de prochiaenen vuijt waeren om den vijant te soucken" (3).

Oorlogstijden waren ook tijden waarin de pest haar intrede deed en haar prooi zocht bij een verzwakte bevolking. In deze rekening lezen we dat de parochie aan pastoor Jacob le Gillon 8 s. 4 gr. betaalde "voor t'doen vande pestmessen" en aan koster Jan Melant 3 s.gr. "voor t'dienen vande zelve pestmessen". Aangezien geen parochieregister uit die tijd is bewaard, weten we niets over een mogelijk aantal slachtoffers.

DE PAROCHIEKOSTEN 1625

Naast uitgaven die de parochie moest doen omwille der oorlogsomstandigheden, waren er ook de gewone jaarlijkse uitgaven. Zo werd aan koster Jan Melant jaarlijks 6 maanden van zijn wedde betaald door de parochie; de andere 6 maanden door de kerk. Voor 1625 was dat 7 gulden per maand; voor 1627: 8 gulden. Ook Lieven de Roovere, "berider van Aertrick ambacht" waartoe ook Zedelgem en Loppem behoorden, kreeg zijn deel betaald vanwege de parochie Zedelgem: 1 lb. 10 s.gr. Evenzo ook de officier der parochie Zedelgem, Frans Ketele: 1 lb. 6 s. 8 gr.

De totale uitgaven der parochie bedroegen dat jaar 881 lb. 19 s.par.; de inkomsten: 871 lb. 9 s. 9 d. par. zodat er een mali was van 10 lb. 9 s. 3 d. par.

De parochie haalde haar inkomsten uit de belastingen, die werden gelegd op de gebruikers van het land. Dat jaar moest door hen 16 s. 16 d. par. worden betaald per gemet (+ 44 a.). De belasting werd niet betaald op de werkelijke oppervlakte, maar op een geschatte oppervlakte volgens de waarde der gronden (belastbare oppervlakte of kadastrale waarde). Deze belastingen werden over de landgebruikers verdeeld, "ommegeestelt", door de hoofdman en de pointers. Deze omstelling gebeurde op 4 augustus 1626 door hoofdman Pieter de Ketelaere en de pointers Pieter Logghe senior, Pieter Storme, Jan d'Inghels en Matheus Logghe. De vorige omstelling was geweest op 4 februari 1625.

In de rekeningen vinden we dan ook de lijst der landgebruikers - belastingbetalers, opgemaakt in alfabetische orde op de voornamen.

Eerst worden die opgesomd die grond hebben liggen in het Vrije; daarna die van de heerlijkheden van Den Houtschen en het Wijnendaalse. In het Vrije op Zedelgem vinden we in dat jaar 77 landgebruikers, van wie er ook 15 landgebruikten gelegen in een der heerlijkheden.

Daarnaast waren er nog 15 landgebruikers, die alleen landgebruikten in deze heerlijkheden. Zo waren er 92 landgebruikers in de parochie Zedelgem. Dat zullen ook evenveel gezinnen zijn geweest. Hoeveel gezinnen er dan waren, die geen landgebruikten, is niet opgegeven.

In de lijst der landgebruikers vinden we o.a. niet: Pastoor Jacob le Gillon, koster Jan Melant, officier Frans Ketele, herbergier Adriaen de Cloet. Misschien waren er 'n twintigtal gezinnen die geen landgebruikers waren zodat we het aantal gezinnen dan in Zedelgem zouden mogen ramen op + 110.

De belastbare oppervlakte in Zedelgem bedroeg dan 1 046 gemet:

- 910 gemet in het Vrije
 - 136 gemet in Den Houtschen en het Wijnendaalse.
- De werkelijke oppervlakte was 5 232 gemet (4).

Wat nu - in belastbare oppervlakte - de grootte en het aantal der uitbatingen aangaat, vinden in 1625 het volgende:

- 44 gemet: 3 in het Vrije: Adriaan Lievens, Lucas de Ruddere en Niklaas Storme.
- 42 gemet: 1 in het Vrije: Pieter de Ketelaere (hoofdman).
- 30 à 40 gemet: 5 in het Vrije: Gerard Boone, Pieter Logghe senior (pointer), Jan Maertens fs. Lambrecht, Weduwe Adriaan Schaerssens, Pieter Storme (pointer).
- 20 à 30 gemet: 11 in het Vrije: Loijs Cockeau, Pieter Goemaere, Jan Hollevoet, Weduwe Maarten de Ketelaere, Anchelmus Logghe, Cornelis Logghe, Matheus Logghe (pointer), Joris van Male, Jan Storme, Weduwe Jaspar Storme, Mathijs vande Weghe.
- 10 à 20 gemet: 14 in het Vrije: Bertelmeus Ghijs, Philips van Hee, Matheus vande Kindere senior, Jan Keurse, Pieter Logghe, Jan Maertens fs. Jan Lambrecht Maertens, Arnout van Male, Joos Saige senior, Jacques Sanders, Jan Spint, Joris van Torre, Christiaan Verplancke en Frans Verplancke.
 2 in Den Houtschen en Wijnendaalse:
 Weduwe Jacob Maertens en Joos van Daele.
- 5 à 10 gemet: 16 in het Vrije o.a. Jan d'Inghels (pointer)
 3 in Den Houtschen en Wijnendaalse.

- 1 à 5 gemet: 15 in het Vrije
8 in Den Houtschen en Wijnendaalse.
- 1 gemet: 12 in het Vrije
2 in Den Houtschen en Wijnendaalse.

Samen dus 36 uitbatingen groter dan 10 gemet
56 uitbatingen kleiner dan 10 gemet
(+ 4 ha 40 a.)

Deze rekening werd door hoofdman Pieter de Ketelaere ter goedkeuring voorgelegd op 13 juli 1627 "ande heeren burchmeesters (van het Vrije) ter presentie van diverse prochiaenen".

DE OORLOG DUURT VOORT

De volgende bewaarde parochierekening loopt van 22 oktober 1629 tot 1 september 1630. Voort leeft Zedelgem onder oorlogsomstandigheden. Aan 8 Zedelgemnaars onder wie hoofdman Jan Storme wordt door de parochie 4 lb. 16 s.gr. betaald "voor dat sij lieden gereden hebben van Zweverzeele tot Brugghe voor Monsieur Fonteijne (graaf Fontaine)". Aan Jacques van Dickele wordt 10 s.gr. betaald om van uit Torhout-veld een voer turf gehaald en gevoerd te hebben "naer de steen brugghe voor de cuerlingen". Zo weten we dat nog altijd Zedelgemnaars de wacht optrekken te Steenbrugge. Bij het aanwerven van deze mannen, die wacht moesten doen, werd 12 s.gr. verteerd bij herbergier Adriaan Soen en aan hoofdman Jan Storme werd 1 s.gr. betaald "voor dat hij verschoten heeft met den ooftman van Loppem ter occasie vande wacht". Zo weten we dan dat deze zaak der wachten geregeld werd tussen de hoofdmannen van Zedelgem en Loppem.

Naast de uitgaven, die de oorlogsomstandigheden meebrachten, vinden we in deze rekening ook vermeld dat aan Adriaan Soen teerkosten werden betaald, gedaan door hen die de klok hadden geluid "up Alder sielendach": 10 s.gr. Ook de schutters, die met hun aanwezigheid de processie op H. Sakramentsdag hadden vereerd, werden getrakteerd: 16 s. 9gr. Ook zij die wacht hadden gedaan "up Torhout feeste" werden getrakteerd (16 s. gr.) en ook bij de aanbesteding om het steen te halen "vanden hoven naer het kercof" werd voor 5 s. gr. gedronken. De parochie betaalde ook 3 lb. gr. aan 3 boeren "voor dat sij met elck 3 peerden gereden hebben voor de paters van Augustine 2 daeghen met gesaecht out voor aerliedier kerc tot Brughe". Op kosten der parochie Zedelgem werd dus geholpen aan de bouw der Augustijnerkerk te Brugge.

Verder komen als gewone jaarlijkse uitgaven voor:

- aan pastoor Jacob le Gillon: 3 lb. gr. voor het trakteren van de geestelijken, die hem komen helpen en ook in redemptie van de vlastiende.
- aan de heer van Zedelgem Jan van Haveskerke: 2 lb. 3 s. 4 gr.; dit als pacht van de ammanie: 1 lb.gr. en 1 lb. 3 s. 4 gr. (= 7 gulden) voor "het gheweet van het velt". Zo hadden de Zedelgemse belastingbetalers de toelating om hun vee te laten grazen op het nog uitgestrekte niet in kultuur gebrachte veld (= heide) van deze heer. Hieromtrent was op 22 maart 1624 tussen de heer en de parochie een akkoord gesloten, waarbij jaarlijks voor het gebruik der velden 7 gulden moest worden betaald op donderdag voor halfvasten. De eerste maal werd hiervoor betaald in 1625 (5).
- aan koster Jan Melant: 9 lb.gr. voor 6 maanden dienst.
- aan berijder Lieven de Roovere: 2 lb.gr.
- aan officier Frans Ketele: 1 lb.gr. "over sijnen dienst bij hem gedaen".

- aan Joris Rommelaere: 9 s.gr. "van het slaen vanden trommele".

En wat men ook niet vergat, dat was presentjes doen aan personen die wat konden doen ten bate van Zedelgem. Zo kreeg graaf Fontaine "twee partrisen" en op een andere keer "drie paer ounders ofte kiekens".

De parochierekening 1632 vermeldt dat parochieontvanger Adriaan de Cnock 10 gr. per gemet moet ontvangen op een belastbare oppervlakte van 1 075 gemet. In deze rekening wordt naast de processie op H. Sakramentsdag ook die vermeld op het kerkwijdingsfeest (Kermis). Aan Adriaan de Cloet werd 15 s.gr. betaald voor teerkosten gedaan "bij dije met de roers omme gijnghen inde prosessie upde kerremesse". Eveneens bij Adriaan de Cloet werden voor 9 s. 5 gr. teerkosten gedaan "upden XXe September als zij den vijandt hadde gheweest soucken" en voor 1 lb. 10 s.gr. "inde wapeschauwijnghen". Ook vier wagens werden opgevorderd "voor de grave van Fontaine".

In de parochierekening 1633 zien we dat er twee parochieontvangers waren: Anhelmus Logghe en Jan Slambrouck. We vernemen eruit dat haver moet worden geleverd naar Torhout en dat 8 wagens worden opgevorderd "voor de grave van Fonteijne". Aan hoofdman Jan Storme wordt 11 s. 10 gr. betaald voor 4 koppel kiekens "om eenighe presenten te doene". Wat we uit deze rekening ook vernemen is dat het kerkwijdingsfeest het vorige jaar viel op zondag 12 september 1632 en waarin de taak bestond van berijder (baljuw) en officieren. We lezen dat "den balju ende zijn officieren" bij herbergier Jan Maes worden getrakteerd "om te beletten eenicht quaet datter soude moghen gheschiet hebben inde prochie Zedelghem".

In de parochierekening, lopend van 1 september 1633 - 1634 lezen we dat een nieuwe koster op Zedelgem is gekomen: Philips Haghebaert. Op 1 februari 1634 begint hij zijn taak in opvolging van koster Jan Melant. Tevens is hij ook amman en parochieschrijver. Van dan af kunnen we de rekeningen lezen in zijn sierlijk geschrift. De processies gaan voort uit op H. Sakramentsdag en op de kermisdag. En "degone gaende met roers te kerremesse 1633 inde precessie" en ook "up helich sacramensdagh 1634" werden telkens voor een bedrag van 15 s.gr. getrakteerd.

Voort worden altijd maar weer wagens opgevorderd. Zo wordt door de parochie 8 lb. 12 s.gr. uitbetaald aan verschillende personen "die ghereden hebben met haerlieder wagen ende peerden zo om de grave van Fonteijne als andere heeren". Op 1 augustus 1634 worden door hoofdman Jan Storme, geassisteerd door Gillis Ketelaere, Adriaan de Knock en meer andere parochianen, geregistreerd "de gone die wonen ten wijnendaelschen ende ten outschen". Op 2 augustus 1634 dan kwamen ten huize van Adriaan de Cloet de heren van het Vrije om officieel vast te stellen waar in Zedelgem de grens lag tussen het Vrije en het Wijnendaalse: "waer dat t'vrie scheidt van t'lant van wijnendaele".

De rekening, lopend van 1 september 1634 - 1635, deelt ons mee dat Joris Rommelaere, Frans Ketele, Jan de Clercq en Guilliamme Hughe 16 s.gr. worden betaald "over t'bewaeren ende gheleiden naer Brugghe vier persoonen alhier ghevanghen bij ordre vanden hooftman".

De kerkrekening van 1633 vermeldt dat in augustus 1634 ten verzoucke vande kerckmeesters ende prochiaenen" werd gedaan "eenen extraordinairen solempnelen dienst vande pestmessen ende processie". Wellicht was de pest dat

jaar ook "extraordinair" (6).

In het jaar 1637 werden door het Vrije zes vrijwilligers opgeëist: "zes goegewillighen de welcke bij laste van mijn heeren vanden collegie de voornomde prochie moste vutdoen ten jaere 1637". Om deze 6 mannen, die 4 maanden dienst moesten doen, gemakkelijker te kunnen aanwerven, deed hoofman Niklaas Allaert "met adveu vande notable ende gemeene prochiaenen" de belofte aan hen, boven de 2 s.gr. per dag, die het Vrije zou betalen, nog 6 gr. per dag als supplement te betalen. Anders immers zou Zedelgem er niet in slagen deze zes mannen aan te werven. Bij het aanwerven van deze zes vrijwilligers werden ter herberg van Pieter Hoorne voor 9 s.gr. teerkosten gedaan. Aan hen had Pieter Hoorne geleend "een musquet, rapiere met zijn montuere ende een pijcke". Toen zij echter terugkeerden vergaten zij deze wapens terug te geven: "al het welcke afkommende niet en hebben gherestitueert".

De rekening, lopend van 1 september 1637 - 1638, is de eerste waarin apart worden vermeld:

- de uitzend of zetting: de belasting, die aan het Vrije moest worden betaald en alleen op de Vrije-landen werd gelegd;
- de parochiekosten: de belasting bestemd voor het betalen der kosten door de parochie betaald.

De uitzendbelasting van dat jaar bracht 329 lb. 3 s. 5 gr. op. Dit was 5 lb. 3 s. 7 gr. te weinig om aan het Vrije het geëiste bedrag te betalen. Van langs om meer zijn er die niet meer in staat zijn hun belasting te betalen "bij faulte van middele ende abandonnement van haerlieder partijen van velde". Zij hadden niets meer ofwel het stuk heide dat ze begonnen waren te ontginnen kon die

last niet meer dragen, daarom hadden zij het verlaten.

De parochiekosten, dat jaar 4 s. 3 gr. per gemet, werd betaald op

- 1 095 gemet 2 lijnen 75 roeden in het Vrije
- 262 gemet 1 lijne in Den Houtschen en Wijnendaalse.

Naast de opbrengst van deze belastingen kreeg Zedelgem vanwege het Vrije op 20 november 1637 ook een subsidie van 300 lb. 10 s. 2 gr. "over houdenisse van ruijters ten jaere 1637". Bij een veertigtal Zedelgemaars waren zo'n 170 ruiters met hun paarden ingekwartierd. Zo lag o.a. bij herbergier Adriaan de Cloet "capitain commandant don Diego de Coelas met zijn volck ende peerden". Voor deze ruiters hadden 8 Zedelgemaars "amonitie" en haver mogen aanvoeren vanuit Brugge. Bij Adriaan de Cloet en Pieter Hoorne waren op "den vierden in wedemaent 1638" de parochianen samengekomen in tegenwoordigheid van commissarissen, gezonden vanwege het Vrije. Deze waren Jan van Haveskerke, heer van Zedelgem, en N. Parmentier. Zeventien vrijwilligers moesten door looting worden aangemonsterd om gedurende 8 dagen "op te gaen naer de Leije (vaart Brugge-Gent)".

Tijdens dat jaar ook moest Pieter Logghe twee soldaten naar Brugge voeren. Zij waren "suspect bevonden eenighe personen bestoolen t'hebben... ende ghedreijgt te be-rooven".

Op 3 januari 1638 verdwaalden te Zedelgem "twee paters Capucijnen... ghemist zijnde van wech...". Op kosten van de parochie mochten ze overnachten bij Adriaan de Cloet: 8 s. 8 gr.

In 1639 moeten negen Zedelgemnaars de wacht optrekken "te Nieuweghe brugghen" en gedurende de twee maanden van hun wachtdienst waren ze ingekwartierd bij Marijn Hollevoet "weert aende Nieuweghe brugghen".

In mei van dat jaar moet Zedelgem voor de duur van zes maanden drie vrijwilligers leveren. Voor 61 "karijpeerden" die op Zedelgem gelegerd waren op 27 januari en op 3 februari 1640, werd door het Vrije een subsidie geschonken van 33 lb. gr. waarbij nog een toelage van 12 lb. 3s. 5 gr. "over logieringhe ende refreschement van diversche troupen soldaeten".

DE DREIGING NEEMT TOE

De druk vanwege de Hollandse troepen wordt vanaf 1640 sterker; zij zoeken de Zuid-Leie (vaart Brugge-Gent) over te steken. Daarom moeten vrijwilligers worden geleverd om de verdedigingslinies op die vaart te bemannen. Er is spraak van "goegewillige die dese prochie heeft moeten vutdoen ten jaere 1640 op de zijjt Leije ende elders". Maar wanneer de mannen zo van huis weg moesten, bleven hun gezinnen in ellende achter. Hoofdman Joris van Maele schiet dan 10 lb. 15 s. 9 gr. voor om graan en anders te leveren "aen diversche aarme huijsghezinnen inde absentie van haere mans wesende op de zijjt Leije ten jaere 1640 inde maent Meije".

Ook in 1641 is spraak van "weerbaere mannen bijde voor-nomde prochie vutghedaen op de zijjt Leije ten jaere 1641". Hiervoor geeft het Vrije een subsidie van 42 lb. 15 s. gr. Er legeren ook weer "karijpeerden" op Zedelgem en er is veel "passagie en repassagie van soldaeten de selve prochie ghepassert hebbende".

Voor meerdere mensen wordt het steeds maar moeilijker om hun belastingen te betalen. Wanneer dan in 1641 op de parochie een omhaling werd gedaan voor "zijn coninck-licke Majesteijt tot welvaeren vanden lande ten jaere 1641" bracht deze slechts 20 s.gr. op.

Wolven doen ook hun intrede. Daarop wordt natuurlijk jacht gemaakt en "bij de gone hebbende gheweest jaegen de wulf deser prochie" wordt na de jacht bij Adriaan de Cloet voor 3 lb.gr. bier gedronken. Verdere wolven-vingsten werden vermeld op 1 maart, 12 april en 24 juni 1643 en telkens na volbrachte taak worden de jagers bij Adriaan de Cloet getrakteerd.

Vanaf 27 juni 1643 moeten weer 45 vrijwilligers uit Zedelgem optrekken naar de Zuid-Leije. Vanwege het Vrije ontvangt Zedelgem hiervoor 36 lb.gr; omdat zij "heeft vutghedaen vijfvenveertich mannen opde zuyt Leije tot resistentie vanden vijant den tijdt van acht daghen begonst den XXVIIe Junij 1643".

Aangezien de parochierekeningen 1644, 1645, 1646 en 1647 niet voor handen zijn, weten we over die oorlogsjaren zogoed als niets. Vanaf 1645 is ook het Franse leger Vlaanderen binnengevallen en dat brengt natuurlijk nieuwe lasten mee: oorlogsbelasting die aan de Fransen moet worden betaald. Zo werd het steeds moeilijker om alle belastingen binnen te krijgen. Niet te verwonderen dat er vermeld wordt dat "den hooftman in executie was ter cause vande betaelijnghe vande vutsendijnghen de anno 1646".

Op 30 januari 1648 werd de Vrede van Munster gesloten tussen Spanje en de Hollandse Republiek. De Dertigjarige Oorlog was beëindigd. De Spaans-Franse Oorlog echter

bleef voortwoeden tot 1659.

Bronnen:

- (1) De parochierekeningen van die jaren zijn bewaard in Rijksarchief Brugge, Vrije Registers (V.R.) nr 6646.
- (2) Naast de versterkte post Steenbrugge, waren op die vaart ook nog de versterkte posten van Lappersfort en Moerbrugge.
- (3) De Mauwe: herberg te Aartrijke, gelegen aan de Moubeke langs de heerweg Brugge-Torhout (nu: Berkenhagen en Moubekestraat)
- (4) J. POLLET, Het grondgebied van Zedelgem tijdens het Oud-Regime, in Zilleghem, 1980, p. 43 - 46.
- (5) Kerkarchief Zedelgem nr. 151 - F. Ronse, Zedelgem-Veldegem, Torhout, 1934, p. 39.
- (6) R.A.B.: V.R. nr. 14173.

Niet-gedateerde kaart waarop de forten langs de Zuijt-Leije ("Nouveau Canal de Bruges a Gand") werden aangeduid. Gezien de nauwkeurige aanduiding van de verschillende forten, mogen we wellicht aannemen dat het een militaire kaart uit de 17de eeuw betreft. (V.D.)

OUDE GRAFSTENEN
IN DE SINT-LAURENTIUSKERK
TE ZEDELGEM

Patrick ARNOU

DEEL 1

Enige tijd geleden is men gestart met diepgaande restauratiewerken aan de Sint-Laurentiuskerk te Zedelgem. Zowel de middeleeuwse toren als het neo-romaanse schip worden grondig aangepakt.

Een van de veranderingen die hierbij opvallen is het wegnemen van een aantal grafplaten, die tot dan toe in de buitenmuren van de kerk waren ingemetseld. Normaal is het de bedoeling deze later binnen in de kerk aan te brengen. Voorlopig werden ze in de doopkapel ondergebracht.

Gezien de slechte staat waarin sommige van deze platen verkeren, moet evenwel voor hun behoud worden gevreesd. Daarom hebben wij het nuttig geoordeeld hieromtrent een aantal gegevens te verzamelen en deze te publiceren om aldus bewaard te blijven.

In dit eerste deel van ons artikel geven we een algemeen overzicht van de grafplaten en gaan we even dieper in op de plannen die men ermee voorheeft na de restauratie.

1. ALGEMEEN OVERZICHT

Voor het begin van de restauratiewerken bevonden zich in de buitenmuren van de Sint-Laurentiuskerk acht grafplaten, alsook een lege nis, waaruit de grafplaat sinds geruime tijd verdwenen is. Wij hebben overigens niet meer kunnen ontdekken welke plaat daar ooit was geplaatst.

Zes van deze platen werden thans weggenomen om later opnieuw binnen in de kerk bevestigd te worden. Deze platen bevonden zich allen in de achterzijde van de kerk evenwijdig met de Snellegemsestraat (zie schets).

Alle platen waren afkomstig uit de muren van de oude parochiekerk, die in 1845 werd gesloopt (met uitzondering van de toren). Ze werden toen in het nieuwbouwde schip ingemetseld.

Door de tand des tijds en de inwerking van de weersomstandigheden zijn de grafplaten sedert 1845 zwaar aangetast.

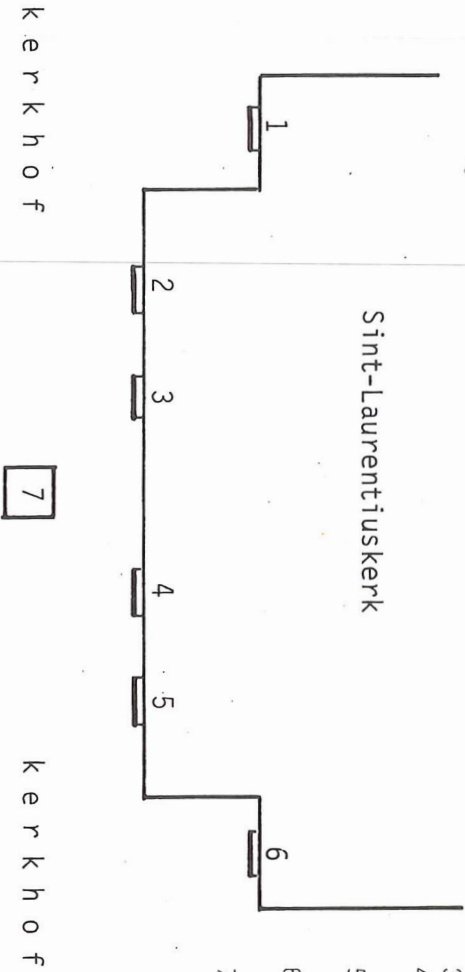
Onder de grafstenen vinden we er vier uit de achttiende en twee uit de negentiende eeuw. Het zijn in chronologische volgorde:

1. Grafplaat van de familie Joannes Van Slambrouck (+ 1774)
2. Grafplaat van Z.E.H. Ludovicus Hubertus Devos (+ 1774)
3. Grafplaat van Z.E.H. Joannes Ketels (+ 1780)
4. Grafplaat van de familie Pieter Luyckx (+ 1783)
5. Grafplaat van Z.E.H. Philippus Dumon (+ 1811)
6. Grafplaat van Z.E.H. Baptista Chaves Daguijar (+ 1816)

Situatieschets van de grafplaten vóór hun verwijdering

LEGENDE.

- 1 E.H. DEVOS
 - 2 E.H. KETELS
 - 3 E.H. DUMON
 - 4 E.H. B.C.
 - 5 DAGILAR
 - 6 FAM. VAN SLAMBROUCK
 - 7 FAMILIE LUYCKX
- Standbeeld
H. HART

Snellegemsesstraat

Het gaat dus om de gedenkstenen van vier priesters en twee families.

2. RESTAURATIEPLANNEN

De plannen voor de verwijdering en het herplaatsen van de grafstenen werden opgemaakt door architect P. Viérin uit Brugge. Zij maken deel uit van de algemene restauratieplannen van de kerk.

De grafstenen dienden zorgvuldig te worden afgenomen zodat ze niet werden beschadigd. Er was voorgeschreven ze te bestrijken met een laag zuivere latex. Hierna dienden ze gevat te worden in een laag gips van minimum 20 cm dikte, gewapend en verstevigd met ingegoten houten latten. Zo konden ze zonder schade worden verwijderd.

In praktijk moet worden vastgesteld dat de grafplaten zware schade opliepen bij het verwijderen en dat ze nu onbeschermd in de doopkapel staan. Sommige zullen het wellicht niet overleven.

Het herplaatsen zou binnen in de kerk gebeuren. Eerst zouden de grafstenen worden geplaatst in een bed van gips dat zorgvuldig afgewerkt is en voldoende bewapend om het breken uit te sluiten. Dit gipsen bed zou 15 cm. dik zijn voor de kleinere stenen en 20 cm. voor de grotere.

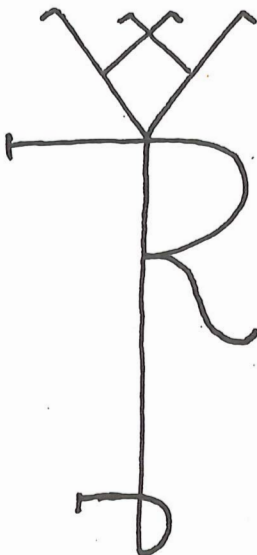
De steen zou langs weerszijden door drie haakjes in het bed gehouden worden. Het bed met de steen zou tenslotte worden opgehangen tegen de binnenmuren van de kerk door middel van twee haken die achteraan in het gipsen bed zitten en bevestigd worden op twee zware krammen in de kerkmuren.

De plaatsen waar de stenen dienen te worden aangebracht moeten nog worden aangeduid.

Laat ons hopen dat minstens enkele grafplaten aldus gered kunnen worden.

3. PLAN VAN DE VERDERE DELEN

In de verdere delen van dit artikel worden telkens één of meerdere platen in detail behandeld, waarbij zowel aan de technische details van de platen als aan de persoon van de overledene(n) aandacht zal besteed worden.

MOLENS TE ZEDELGEM IN 1809

Jules POLLET

Door de prefect van het Leiedepartement (West-Vlaanderen) werd in 1809 aan alle gemeenten gevraagd hoeveel molens er dan bij hen in werking waren: "moulins à farine actuellement en activité". Ook werd gevraagd welke graansoorten werden gemalen, hoeveel kg meel men kon produceren per dag en tenslotte vanwaar men de molenstenen betrok (1).

Uit de bundel met de antwoorden door de gemeenten ingestuurd, halen we de gegevens, die er in voorkomen en het huidige Zedelgem betreffen. Dat waren dan de communes (gemeenten) Aartrijke, Loppem en Zedelgem. Het antwoord van Loppem, gedateerd 16 maart 1809, is ondertekend door maire (burgemeester) Thomas Deschietere; dat van Aartrijke, op 18 maart 1809 door maire Henri Van Houtte en dat van Zedelgem, op 28 maart 1809 door maire Joseph Adriaens.

Zowel door Aartrijke, Loppem als Zedelgem wordt geantwoord dat de molenstenen betrokken worden uit Dordrecht in Holland: "de la ville de Dort en Hollande" en dat alleen tarwe en rogge wordt gemalen.

In Aartrijke zijn drie werkende molens; in Loppem twee en vier in Zedelgem. Op de vraag naar het aantal kg meel dat per dag kan geproduceerd worden, "poids des farines qu'ils peuvent faire par jour", is het antwoord

voor Aartrijke: 3 000 kg
voor Loppem: 2 000 kg
voor Zedelgem: 4 000 kg

Of dit per molen was, of voor alle molens der commune samen, wordt niet gezegd. We vinden nochtans in deze bundel een tekst waarin te lezen staat dat een molen 3 à 4 000 kg meel vermocht te produceren per dag, op voorwaarde dat de wind ten gunstigste waaide en het te malen graan echt droog was; anders kon men nauwelijks de helft ervan bereiken.

Wat we in deze bundel niet vinden zijn de namen der molens en molenaars in het jaar 1809. De namen der dan bestaande en werkende molens laten we nu volgen, zoals we die vinden in andere bronnen. We voegen, tussen haakjes, de oprichtingsdatum van de molen erbij.

LOPPEM: (2)

1. Oude Molen (oprichtingsdatum onbekend)
2. Strokotmolen (begin 18de eeuw)

AARTRIJKE:

1. Oude Molen of Noordmolen (oprichtingsdatum onbekend)
2. Platsemolen (1640)
3. Stampkotmolen (1791)

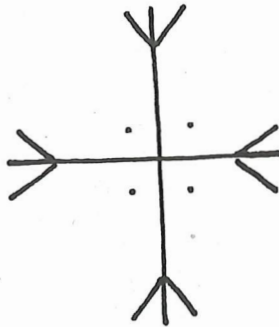
ZEDELGEM:

1. Dorpsmolen (oprichtingsdatum onbekend; deze oude houten molen werd in 1866 door een stenen molen vervangen)
(3)
2. Lepe Molen (+ 1650) (4)
3. Zuidwege Molen (1781)
4. Krone Molen (1796) (5)

Deze acht molens zijn allemaal, zoals ze in 1809 waren, verdwenen. Allen op de plaats waar een dezer molen stond, de Zedelgemse Dorpsmolen, is nu nog een molenruïne te zien.

Bronnen:

- (1) Bundel met de antwoorden vanwege de communes, in Rijksarchief Brugge, Leiedepartement nr 2917.
- (2) A. VERVENNE, Oude Hoeven te Loppem, Loppem, 1976 p. 158-166.
- (3) Biekorf, 1960 p. 457.
- (4) G.CAPPON, De Lepemolen, Zilleghem 1981 p. 34-41.
- (5) G.CAPPON, De Kronemolen, Zilleghem 1981 p. 69-73.

DE LEEUWMOLEN TE ZEDELGEM

Géry CAPPON

De jongste van de Zedelgemse molens is de Leeuwmolen, die hier in deze bijdrage zo genoemd wordt omwille van zijn ligging op de wijk de Leeuw langs de Torhoutsesteenweg, perceel F. nr. 1135n.

Ondanks zijn vrij recente oprichting is de exacte oprichtingsdatum onvindbaar gebleken. Wel mag worden aangenomen dat deze te situeren is rond 1840.

De eerste molenaar op de Leeuwmolen is PIETER DEPRE, een afstammeling van de grote Snellegemse molenaarsfamilie. Hij was zoon van Pieter Depré en Isabella Smidt en geboren te Varsenare in 1811. Na enkele jaren de molen te hebben uitgebaat is hij gehuwd met Béatrix Vervaecke uit Lichtervelde, molenaarsdochter van Ignace Vervaecke (afkomstig van Koolskamp) en Theresia Delacluyse. Uit hun huwelijk sproten twee dochtertjes: Julie Depré (°1851) en Sidonie Depré (°1852). Reeds op 10 januari 1853 op 39-jarige leeftijd overleed hun moeder Béatrix Vervaecke en het jaar daarop stierf molenaar Pieter Depré. De kinderen werden uitbesteed bij familie te Lichtervelde en te Varsenare. De molenuitbating werd verder verzekerd door een familielid, de ongehuwde JACOB DEPRE (° Snellegem 1809) en later bijgestaan door PETRUS DEPRE. In het bevolkingsregister van 1870 worden zij gemeld als olieslagers. In mei 1876 verlaten zij de molen te Zedelgem en keren terug naar Snellegem. Julie Depré, het weeskind dat opgevoed werd te Varsenare, komt op

De Leeuwmolen - opname 1981.

de molen. Zij was gehuwd met de Zedelgemaal PIETER BOGAERT (°1848), zoon van Karel en Francisca Demoës. Zij hadden aanvankelijk Jan Casteleyn uit Zedelgem als knecht en later Hendrik Pieters (Oostkamp) in dienst.

Niettegenstaande de molen slechts een korte bestaans-geschiedenis heeft gekend, is deze windmolen toch ge-teisterd geweest door een hevige brand, die ontstond op donderdag 18 januari 1912 om 5 uur 's morgens. Het binnenste van de molen vormde onmiddellijk één grote vlam, zodat de hulpdiensten zich moesten beperken tot het vrijwaren van de omliggende woningen. De molen is uiteraard volledig uitgebrand en de schade werd geraamd op ca. 15 000 BF (1). Intussen was de molen reeds uitgerust met een stoommachine. De molen werd naderhand heropgericht.

Uit het kinderrijk gezin Pieter Bogaert-Depré, was het hun zoon GUSTAAF BOGAERT (°1888) die gehuwd was met Margareta Ampe, die de molen van zijn ouders overnam. Hij zou er blijven malen tot aan zijn overlijden in 1957.

Rond 1931 is er gedurende het malen een wiek afgewaaid, zodat een tweede wiek diende afgenomen te worden om het evenwicht te behouden. Enkele jaren later werd de molen van de overige wieken ontdaan en werd een gebouw opgericht naast de molen als mechanische maalderij. Momenteel rest enkel nog de molenromp.

De Leeuwmolen was van het type "stenen grondzeiler" wat betekent dat het opkruien en het opzeilen gebeurt vanop de begane grond. Er is dus geen mote aanwezig. In de categorie stenen molens treffen we ook nog de types "bergmolen" en "stellingmolen" aan.

(1) "De Thouroutenaar" 59ste jaar, nr 3, dd. 20.01.1912, pag. 2.

VELDWACHTERS TE ZEDELGEM

TIJDENS HET FRANS BEWIND

(1794 - 1814)

Jules POLLET

Vanaf de "Vereeniging van de Nederlanden met de Fransche Republiek" op 9 vendemiaire IV (1 oktober 1795) zou ook de wetgeving nopens de veldwachters in onze gewesten worden ingevoerd. Dit zou gebeuren tijdens het jaar 1796. Bij brief van 9 messidor IV (27 juni 1796) werd door de Centrale Administratie van het Leiedepartement (West-Vlaanderen) aan de kantonnale besturen een lijst gevraagd met namen van kandidaten voor het veldwachterschap. Deze lijst moest ingezonden zijn vóór eind messidor IV (18 juli 1796). Hieruit zouden dan de benoemingen worden gedaan van veldwachters in de communes (gemeenten) van ieder kanton.

In 1796 werden tot veldwachters aangesteld:

- te Aartrijke (kanton Torhout): Bernard Ampe en Jan vanden Berghe;
- te Loppem (kanton Oostkamp): Pieter Rooseboom;
- te Zedelgem (kanton Oostkamp): Joseph vande Castele.

Een jaar later was men ook te Aartrijke ervan overtuigd dat één veldwachter volstond. Op 13 december 1797 vroeg Jacob Cool, agent municipal van Aartrijke, aan het kantonnaal bestuur om Bernard Ampe als veldwachter af te stellen. Dit werd ingewilligd. Zo was er in iedere gemeente van wat nu Zedelgem is, maar één veldwachter meer.

REORGANISATIE

In 1800 voerde Napoleon een bestuurlijke hervorming door. Door de wet van 18 maart 1800 werden de communes zelfstandige bestuurlijke eenheden. Zo is 1800 het geboortjaar van de gemeenten Aartrijke, Loppem en Zedelgem. Veldegem wordt eerst in 1920 gemeente.

Na de fusies van gemeenten vormen deze sedert 1 januari 1977 de gemeente Zedelgem. Ook het veldwachterschap zou in 1800 worden gereorganiseerd. Op 11 thermidor VIII (30 juli 1800) zond de préfet van het Leiedepartement naar alle communes een rondschrijven. Hierin werd gevraagd een lijst in te sturen met de namen van drie kandidaten voor het veldwachterschap. Volgende lijsten werden ingestuurd:

- Adrianus de Knock, maire (burgemeester) van Loppem antwoordde op 3 augustus 1800 en stelde als kandidaten voor:
 - 1° *Pierre Rooseboom, ancien garde champêtre, brave homme et parlant français.*
 - 2° *Jean Pattijn*
 - 3° *Guillaume Jacqueloot.*
"touts des personnes honnettes".

- Vanuit Aartrijke kwam het antwoord op 6 augustus 1800 vanwege "maire provisoire Pierre Bruijnooghe". De drie kandidaten waren:
 - 1° *Jean vanden Berghe, garde champêtre.*
 - 2° *Isaac de Mez, journalier (dagloner).*
 - 3° *Pierre Jacques Baesen, tonnelier (kuisper).*

Bij deze lijst voegde Pierre Bruijnooghe nog een getuigschrift over Jean vanden Berghe. Daarin deelde hij de préfet mee dat veldwachter Jean vanden Berghe "est un homme, lequel

a exercé sa fonction jusqu'à ce jour d'hui,
d'un zèle republicain".

- Het antwoord van Zedelgem kwam op 8 augustus 1800. Maire Joseph Adriaens had de karwei van het antwoorden overgelaten aan zijn adjoint (schepen) Jan Baptist de Vleesschauwer, herbergier in de Gouden Leeuw. Deze antwoordt aan de préfet dat het nutteloos is een lijst met kandidaten in te sturen, aangezien te Zedelgem niemand op het veldwachterschap belust is. De enige kandidaat is dus "le citoyen Joseph vande Casteele", de huidige veldwachter "qui par sa moralité et exactitude mérite sous tous les rapports de continuer dans la place de garde champêtre". Er was dus op veldwachter vande Casteele niets aan te merken, een betere was er niet te vinden !

Het resultaat van deze reorganisatie was dat alles bij het oude bleef. Veel jaren zou het echter niet duren vooraleer er verandering kwam.

VELDWACHTERS KOMEN EN GAAN.

De ambtstijd der veldwachters in de Franse tijd was normaal niet van lange duur. Regelmatig werden ze afgesteld, vervangen of verplaatst.

- Te Aartrijke werd in 1805 Jan vanden Berghe vervangen door Pierre Bruijnooghe. Deze werd in 1814 vervangen door Charles Heindrijckx, die tot aan zijn dood, op 11 november 1851, veldwachter bleef te Aartrijke. Dan was hij 73 jaar oud. Hij was veldwachter geweest te Koekelare (1810-'13) en te Gistel (1813-'14).

- Te Loppem werd veldwachter Pieter Rooseboom, die alleen maar Vlaams kon spreken en noch Vlaams noch

Frans kon lezen of schrijven, in 1806 afgesteld en vervangen door Jacques Verhelst. Deze werd te Loppem benoemd op 1 juli 1806. In 1807 reeds werd hij vervangen door een zekere Lebrun. Veldwachter Lebrun werd op 2 november 1810 overgeplaatst naar Moerkerke. Dan werd op 29 november 1810 Jan Baptist Vandamme "sodat reformé" veldwachter te Loppem en bleef dit tot 1829.

- Te Zedelgem werd Joseph vande Castele in 1803 als veldwachter afgesteld en vervangen door Jacques Mouton. Na zijn dood op 10 juni 1811 werd Mouton vervangen door Pierre Mijs. Deze, benoemd op 15 juni 1811, werd reeds op 2 oktober 1811 afgesteld en als veldwachter vervangen door Louis Loijs, benoemd op 14 oktober 1811. Op 18 februari 1812 werd veldwachter Loijs verplaatst naar Leke. Daar was hij veldwachter en tevens chef van de 9de escouade der veldwachters. Hij volgde te Leke op aan de afgestelde veldwachter Vanhoutte. Dan werd te Zedelgem veldwachter "Jean Charles Verhaeghe, militaire retraité du 21e régiment de dragons, sachant lire et écrire". De ambtseed legde hij af op 23 februari 1812. Op 7 oktober 1813 verkreeg hij op zijn aanvraag ontslag, om boswachter te worden in de bossen van het Vloetenveld, toegehoorend aan de Burgerlijke Godshuizen te Brugge (Hospices de Bruges). In zijn plaats werd te Zedelgem veldwachter Benediktus Benoot. Hij bleef dit tot 1828.

Over de lotgevallen van sommige der hierboven vermelde veldwachters, hopen we in volgende bijdragen iets meer te vertellen.

Bronnen:

Daniël VERMANDERE, De veldwachters in het Leiedepartement (1795-1809) in: Standen en Landen XLIV, Brussel, 1968, p. 145-174.

Rijksarchief Brugge, Leiedepartement nrs. 2568 tot 2575.

A. VERVENNE en A. DHONT, Geschiedenis van Loppem, Loppem, 1974, p. 126. - De veldwachters Verhelst en Lebrun worden daar echter niet vermeld. Volgens deze auteurs wordt Pieter Rooseboom opgevolgd door J.B. Vandamme.

F. RONSE, Geschiedenis van Zedelgem Veldegem, Torhout, 1934, p. 49-50.

Uit de lijst der veldwachters, door deze auteur opge-
maakt, kan men onmogelijk juiste gegevens halen. We
vestigen de aandacht op het volgende:

- J.B. de Vleeschauwer was nooit veldwachter, maar
wel adjoint der gemeente Zedelgem.
- J. Mouton is niet gestorven in 1806 maar wel in
1811.
- J. vande Castele was niet in 1806 veldwachter,
maar wel van 1796 tot 1803.
- Vanhoutte, afgesteld in 1812, was veldwachter te
Leke en niet te Zedelgem.

FRANSE SOLDATEN OVERVALLEN TE ZEDELGEM IN 1793

Géry CAPPON

In oktober 1792 vielen de Fransen ons land binnen. Overal werden opeisingen verricht. Plunderingen waren schering en inslag. De burgerbevolking zag geen heil in de Franse leuze: "Vrijheid, Gelijkheid, Broederlijkheid". Zij kreeg een steeds groeiende afkeer van de Franse legerbenden. Her en der worden ongeregelheden gemeld, die door de Fransen beantwoord worden met tegenmaatregelen. Ook te Zedelgem werd de dwingelandij niet in dank aangenomen.

Op 26 februari 1793 vertrok 's morgens vroeg vanuit Torhout een Franse legerbende naar Brugge. Op de wijk De Leeuw te Zedelgem werd zij door gewapende burgers overvallen en op de vlucht gedreven. De volgende dag kwamen Fransen vanuit Brugge, die kennelijk op de hoogte gesteld waren door sympatisanten, te Zedelgem aan. Zij verrichtten enkele arrestaties. De gevangenen werden overgebracht naar Torhout om aldaar door de nieuwe rechtbank te worden onderhoord. Hierna volgen de belevenissen en de verklaringen van de vijf gearresteerden.

Eerst werd JOANNES NEVE fs. Jan uit Loppem ondervraagd. Hij was omtrent 40 jaar, wever van beroep en kleingebruiker. Jan Neve verklaart dat hij op woensdag 27 februari tussen 12 en 13 uur samen met zijn gebuur Craeye de deuren van zijn huis gesloten had "gansch benauwt van de militairen die langst syn huys passeerden". Hij werd evenwel toch aangesproken door een bende soldaten, die uiteindelijk bij Jan Neve "huys souck" deden. Er waren geen wapens gevonden. Jan Neve werd aangezocht de soldaten te vergezellen naar de woning van zijn broer. Op hun terugweg werd Jan Neve nogmaals "gevisiteert" en uiteindelijk toch aangehouden. Jan Neve verklaarde noch direct noch indirect te hebben meegewerkt aan de schietpartij en de plundering van de Franse wagens. Hij wist wel te vertellen "gesien thebben datter menschen hier en daer met fusycken (= geweren) geloopt hebben". Totdaar de verklaring van Jan Neve uit Loppem.

De 26-jarige PIETER DOUSSELAERE fs. Guillaume uit Sint-Andries was de tweede gearresteerde. Pieter Dousselaere verklaarde dat hij op 27 februari tussen 11 en 12 uur de Franse troepen zag aankomen en dat zij in de richting kwamen van zijn hofstedeken "niet wijt van de calsyde". Hij verklaarde "uyt benauwtheyt syn coyen uyt syn stal" heeft gejaagd. Onmiddellijk daarop werd hij ruw en hardhandig vastgenomen door een tiental Franse soldaten die hem naar Torhout overbrachten. Hij verklaarde evenmin iets te maken te hebben met de overval daags tevoren en dat hij "hun altydt gerust gelaeten" heeft, hetwelke hij veralgemeende voor alle burgers.

Een derde aangehoudene was de Zedelgemnaar JUDOCUS BERNARDUS STRUBBE, zoon van Jan. Hij was evenwel geboortig van Loppem en 38 jaar oud. Judocus Strubbe passeerde op 26 februari met zijn wagen aan de herberg "De Gouden Leeuw" en heeft de bedoelde bagagewagen van de Franse

troepen gezien, die naar zijn verklaring "s'anderdaags geplundert" was. Hij verklaarde eveneens de Franse troepen te hebben gezien die in de richting van Brugge reden. 's Anderendaags was Judocus Strubbe opnieuw in de buurt, aan de herberg Zuidwege, alwaar hij met Hendrik Lust, Anna Lust en Richard Vanden Bussche in gesprek was over de recente gebeurtenissen. Opeens naderden de Franse troepen in hun richting, waarop de vrienden als de bliksem op de vlucht sloegen. Alleen Judocus Strubbe, moedig en zelfverzekerd in zijn onschuld, bleef ter plekke. Niettemin werd de ongewapende Strubbe brutaal vastgenomen en met geweld gedwongen de beek aldaar over te steken. Ook hij werd naar Torhout voor onderhoor overgebracht. Judocus Strubbe verklaarde geenszins maar iets te maken te hebben met de overval op de Franse bagagewagen. Hoe zou hij trouwens; want hij had "selfs tot tweemaal op hunne aensoukinge naer t'leger sonder refugie" gereden. Hij verklaarde dat bepaalde burgers "met fusieken liepen", zonder evenwel namen te preciseren.

De vierde gearresteerde was de 30-jarige GUILLAUME BAELENBERGHE fs. Pieter uit Zedelgem. Guillaume Baelenberghe was die beruchte 27ste februari 1793 thuis. Hij woonde rechts over de herberg Zuidwege langs de Ruddervoordsestraat. Zijn oude moeder woonde bij hem en vond het wijselijk om haar te beschermen door de luiken en de deuren af te grendelen. Het was kort na de middag, tussen 13 en 14 uur, dat Guillaume Baelenberghe met dit opzet naar buiten ging, zonder het gevaar van de wraak van de Franse soldaten mee te rekenen. Gedurende zijn bezigheden merkte Guillaume plots naderende Fransen en sloeg op de vlucht, achternagezet door een bende soldaten, die hun "prooi" binnen hun bereik rekenden. Op de hofstede van Pieter Vandaele, in de onmiddellijke omgeving, werd Guillaume Baelenberghe gevat en opgeleid. Hij verklaarde wel de wa-

gens van de militairen te hebben gezien, maar ontkende aan de plundering ervan te hebben meegewerkt.

De oudste onder de gearresteerden was de 75-jarige GUILLAUME VANDYCKE fs. Adriaan uit Zedelgem. Hij woonde dicht bij de herberg "de Gouden Leeuw" en kon in de vroege morgen van 27 februari rond 6 uur aan zijn nieuwsgierigheid niet weerstaan en ging een kijkje nemen bij de geplunderde wagen. Het was trouwens in de winterperiode en om 6 uur nog donker. Niemand zou hem bemerken. Guillaume Vandycke vatte kort nadien volstaan de terugweg aan en trof op zijn weg naar huis een vreemde persoon aan, gezeten langs de kant van de weg. De onbekende was in het bezit van een geweer. Guillaume was kennelijk niet geschrokken van de onverwachte ontmoeting en vroeg prompt: "Wat comt gij hier doen of wat loopt gij hier?", waarop de man antwoordde "dat hij grootte honger hadde van altydt op de calsyde gestaen thebben". Hun gesprek was nauwelijks begonnen als schimmen van naderende Franse soldaten opgemerkt werden. De onbekende man kon tijdig de benen nemen en ontsnapte op de valreep aan een arrestatie. De tijd om zijn "fusieke" mee te nemen was er niet meer. Voor de 75-jarige Guillaume Vandycke behoorde de ultieme ontsnapping niet meer tot de mogelijkheden. Hij werd ingerekend en voor verhoor overgebracht naar Torhout. Ook G. Vandycke verklaarde niet te hebben meegewerkt aan de overval en bemerkte zelfs dat "het quaelijck was dat sulcx is gebeurt was".

F.T. Ronse (1) meldt dat er op de hofstede van Vanhollebeke ernstige schermutselingen waren, waarbij zelfs een Frans soldaat gesneuveld is. Deze gebeurtenissen dateren eveneens van 27 februari 1793. Wellicht kan de vraag gesteld worden of deze vechtpartijen eveneens deel uitmaakten van de Franse tegenmaatregelen op de overval langs de Torhoutsesteenweg.

Bronnen:

S.A. Torhout: Modern Archief nr 115.

(1) F.T. Ronse: "Geschiedenis van Zedelghem en Veldeghem"
Handzame, 1979, p. 239.

Na zijn "Sagen en legenden uit Vlaanderen", "Europese Sagen", is onlangs zijn "Sagen uit de wijde wereld" verschenen.

Boschvogel, dank U ! Wij wensen U goede moed, goed bloed en zonnige inspiratie !

Willy Peirsegaele.

KRINGLEVEN

WE ZIJN EEN VOLK VAN VERTELLERS

Hoewel niemand sant in eigen land is, heeft FRANS RAMON BOSCHVOGEL ons bewezen dat de uitzondering op de regel nog altijd bestaat.

Geboren te Aartrijke op 22 september 1902, is die man nog aktief en sprankelend van leven in zijn vertellingen. Hij heeft ons die avond van vrijdag 4 februari 1983 ook verteld wie hem leerde vertellen: Guido Gezelle met zijn "Rond den Heerd", pastoor Constant Huys met "Baekelandt", Jules Leroy met zijn "Zeisels en Vertellingen", Fons Vanhee met "'t Manneke uit de Mane", Cesar GEzelle met "Dierenverhalen" en "De Dood van Ieper", Alfons Mervillie met "Gusten", O.K. de Laey, Warden Oom, Achiel Denys en zoon Willem, Aug. Witteryck, Karel Dewolf en vele anderen.

Dat zijn zijn leermeesters geweest via het geschreven woord. Maar hij heeft ook leermeesters via het gesprokenwoord gekend: zijn onderwijzer Paul Van Landuyt (Paul Emeldam) die de biografie van Leon Claeys schreef. Op het aardappelveld hoorde hij "Scharmanteka" vertellen door Marie Vandousselaere, vrouw van Pieter Gryp, de oom van Pastoor Jules Pollet. Op het hof kwam soms Edward Defloot vertellen. Maar vooral van zijn moeder hoorde hij vertellen over Godelieve, Aernout en Karel de Goede. Hij riep voor ons nog zijn bezoek aan Brugge in 1914 op: te voet met zijn moeder naar de stad! Met moeder die hem de beelden en de schilderijen van de kathedraal toonde...

In zijn boeken is Boschvogel eerst en liefst verteller gebleven. Thans werkt hij verder aan zijn sagen: volksverhalen met een historische grondslag, doorgegeven van geslacht tot geslacht. (vervolg: zie vorige blz.)

UITGAVEN VAN ONZE KRING MET PRIJZEN VOOR DE LEDEN

RONSE Fr. : Geschiedenis van Zedelgem-Veldegem	560 F
RONSE Fr. : De Romaansche Doopvont van Zedelgem	80 F
PEIRSEGAELE W.: De Romaanse doopvont van Zedelgem (fotoalbum)	400 F
PEIRSEGAELE W.: Dagboek van Pastoor Ronse (deel 1 & 2)	elk 100 F
PEIRSEGAELE W.: Twintig pentekeningen van oud-Zedelgem	200 F
ARNOU P. en DEVADDER J. : 75 jaar Broeders Xaverianen en St.-Leoschool	200 F
POLLET J.: Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke (898 - 1740)	630 F
Oude Loppemse prentkaarten	500 F
PEIRSEGAELE W.: Atlas van alle Westvlaamse ge- meenten rond 1960	300 F
Jaerboek der Gilde St.-Joris van 1321 tot 1786 te Brugge	150 F
Album Koningin Astrid (23 platen)	250 F
Zo leerden onze grootouders en onze ouders hun catechismus	100 F
Zo leerden onze grootouders en onze ouders hun "vaderlandse geschiedenis"	400 F
Rouwprentjes van Zedelgemse priesters, Brugse bisschoppen, G. Gezelle e.a. /stuk	10 F
PEIRSEGAELE W.: Vijftig maal verzen voor vrome vieringen	80 F
RYSERHOVE A.: De geheimzinnige zaken van Beernem	250 F

